

הלכות ומנהגי

חג הכסח

מנהגים הנהוגים בימים שקודם החג:

אמירת פרשת הנשיאים:

מתי? נוהגים לקרוא בכל יום
מראש חודש ניסן ועד יג' בניסן
את "פרשת הנשיא".

מדוע? זכר לכך שבראש חודש ניסן התחילו נשיאי
השבטים להקריב את קרבנותיהם לכבוד חנוכת המשכן.

מנהגים הנהוגים בימים שקודם החג:

אמירת ברכת האילנות:

מתי? החל מראש חודש ניסן עד סוף החודש.

מדוע? בתקופה זו ניתן להבחין בפריחת האילנות
(עצי פרי) ואנו מודים לקב"ה על שברא בעולמו עצי
פרי משובחים ועל כך שאנו יכולים להנות מהם.
הברכה: "ברוך אתה... שלא חיסר בעולמו כלום
וברא בו בריות טובות ואילנות טובים להנות בהם בני אדם".

מנהגים הנהוגים בימים שקודם החג:

"קמחא דפסחא" / "מעות חיטים" :

מה? תורמים כסף עבור צרכי החג לנזקקים על מנת שיוכלו לקיים ולחגוג את חג הפסח. ההכנות לחג הפסח הן רבות וכן יש לקנות מצרכים רבים. אנו מצווים לשמח ולעדור לאנשים שאין ביכולתם לחגוג את החג כראוי.

מתי? בתחילת חודש ניסן.

שבת הגדול

השבת שלפני חג הפסח נקראת בשם 'שבת הגדול' מכיוון שבזמן יציאת מצרים נעשה לעם ישראל נס גדול. מפני שהייתה בו התחלת הגאולה והניסים.

את השה לקרבן הפסח לקחו עמ"י בעשירי בניסן ושבת הי' וכשלקחו ישראל פסחיהם באותה שבת, שאלו אותם בכורי מצרים לפשר מעשיהם. ענו להם בני-ישראל: "זבח פסח הוא לה" שיהרוג בכורי מצרים. הלכו הבכורים לאבותיהם ולפרעה לבקשם כי ישלחו את ישראל ממצרים, וכשלא רצו, עשו הבכורים עמהם מלחמה והרגו הרבה מהם, וזהו שאמר הכתוב: "למכה מצרים בבכוריהם" (שהקב"ה היכה את המצריים ע"י בכוריהם) וקבעו נס זה בשבת לזיכרון לדורות וקראוהו "שבת הגדול".

נהוג בקהילות ישראל שבשבת הגדול הרב נושא דרשה מיוחדת בנושאים הקשורים להלכות ומנהגי החג וכל הקהל מתאסף לשמוע את הדרשה.

שבת הגדול

שמות החג:

חג הפסח - על שם שפסח הקב"ה על בתי בני"י וכן, על שם קרבן הפסח שהקריבו עמ"י טרם יציאתם ממצרים.

חג המצות - על שם שלא הספיק הבצק שהכינו עמ"י כצידה לדרך ואכלו את המצות.

חג הגאולה - על שם שנגאלו אבותינו מהשעבוד במצרים.

חג האביב - על שם שהתורה מצווה לקיים את חג הפסח בחודש האביב.

חג החירות - על שם שעמ"י יצאו מעבדות לחירות.

חמץ ומצה

כשעמ"י יצאו ממצרים, הכינו להם בצק על מנת לאפות ממנו צידה לדרך לימים בהם ילכו במדבר אך, יציאת מצרים הייתה 'בחיפזון' (במהירות) והבצק לא הספיק להחמיץ (לתפוח). עמ"י נאלצו לאכול מהבצק הדק ש'נאפה' ע"י חום השמש... היו אלו 'מצות'.

לזכר כך אנו אוכלים מצות במשך שבעת ימי הפסח.

יחד עם הציווי לאכול מצות, אנו מצווים שלא לאכול מאכלים שהחמיצו ולא להנות ממוצרים שיש בהם תערובת חמץ.

• "ולא יאכל חמץ"

• "כל מחמצת לא תאכלו בכל מושבותיכם תאכלו מצות"

• "שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם"

• "ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאור בכל גבולך"

מהו חמץ?

אחד מחמשת מיני הדגן
(חיטה, שעורה, שיבולת שועל, כוסמת ושיפון)
שבא במגע עם מים והחמיץ (תפח).

החמץ אסור ב:

1. אכילה
2. הנאה
3. שיהיה ברשותנו.

הגעלת כלים

אין להשתמש בפסח בכלי האוכל שאנו משתמשים בהם כל השנה, משום שנבלע בהם חמץ ולכן צריך להכשיר את הכלים- כלומר לגרום שלא יהיה בהם חמץ ויהיו כשרים לפסח. הכשרת הכלים נעשית בעזרת מים רותחים או אש. צריך ללמוד היטב או לשאול רב כיצד להכשיר כל כלי וכלי. (ההכשרה היא גם לתנורים, שיש, כיורים וכל דבר שבא במגע עם האוכל).

- יש כאלו המקפידים לקנות כלים במיוחד לפסח.

תהליך אפיית המצות

מאיזה קמח מכינים את המצה?

מה מיוחד במים למוסיקים?

מהי מצה ילמורה? מדוע נקראת כך?

תוק כמה זמן עיסה הבצק להחמץ?

זכרים נוספים ליל להקפיד בתהליך האפייה?

יש לדעת כיצד
לנקות/להכשיר
מקומות, כלים
ומכשירים מסויימים וכן,
באלו מוצרים יכול
להיות חשש 'חמץ'...

ומה לגבי...

י"ג בניסן - ליל בדיקת חמץ (1)

זמן בדיקת חמץ :

אור לארבעה עשר מייד אחרי צאת הכוכבים
השנה (תשע"ח) : ביום חמישי יג' בניסן בלילה.

כיצד נעשית הבדיקה?

★ זמן קצר לפני הבדיקה מניחים במקומות שונים בבית עשרה פתיתי חמץ קשה (טוב שיהיו מפיתה משום שאינה מתפוררת), כל אחד מהם כרוך בתוך פיסת נייר.

★ במקרה בו אבד אחד הפתיתים - יעשו שאלת חכם.

★ קודם שיתחיל לבדוק יברך :
"ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וציוונו על בעור חמץ".

ליל בדיקת חמץ – המשך (2)

★ יכוון בברכתו על בדיקת החמץ וכן על הביעור חמץ.

★ בין הברכה לתחילת הבדיקה אין לדבר כלל אלא בדבר שהכרחי לבדיקה.

★ בודקים לאור נר של שעווה (דונג) יחיד (ואם אין לו שעווה יקח נרות אחרים), ועל ידי נוצת עוף , כדי לאסוף מהחורים והסדקים. אין צריך לכבות את החשמל בעת הבדיקה , כי עיקר צורך הנר הוא לחורים ולסדקים.

★ המקומות הנמכרים לגוי במכירת חמץ אינם צריכים בדיקה.

★ הבודק מניח את החמץ שמוצא בשקית קטנה של נייר. בגמר הבדיקה - מניח השקית, הנוצה והנר שנותר בתוך כף עץ קעורה ועוטף הכל בנייר.

★ מיד אחר הבדיקה יבטל (= יכוון בליבו שגם אם יש חמץ שאינו יודע עליו ולא מצא אותו בניקיונות קודם הפסח ובבדיקת החמץ, הרי הוא מבטל אותו ואינו שייך לו). ואומר: "כל חמירא וחמיעא דאיכא ברשותי דלא חמיתיה ודלא בערתיה ודלא ידענא ליה לבטל ולהוי הפקר כעפרא דארעא".

ליל בדיקת חמץ – המשך (3)

★ עיקר ביטול החמץ הוא בלב, שישים בלבו ויכוון שכל חמץ שברשותו הרי הוא כאילו אינו, ואינו חשוב כלום, והרי הוא כעפר וכדבר שאין בו צורך כלל.

★ חשוב שהדברים יהיו מובנים לאומר, ואם אינו יודע פירוש המילים הארמיות יאמר זאת בלשון שהוא מבין. תרגום הדברים בלשון הקודש הוא: "כל חמץ ושאור שיש ברשותי שלא ראיתיו ושלא בערתיו ושלא ידעתיו, יבטל ויהי 'הפקר כעפר הארץ'." אם אמר נוסח הביטול בלשון שאינו מבין כלל, אך יודע שכוונתו לבטל את החמץ ולהפקירו - יצא ידי חובתו.

★ את החמץ הנמצא בבדיקה נוהגים לשרוף למחרת בבוקר.

מכירת חמץ

* אסור ליהודי שיהיה בתוך ביתו חמץ ששייך לו, אבל אם החמץ שייך לגוי ולא ליהודי, מותר להשאירו בתוך ביתו. בעקבות דו קבעו חכמים שמי שנשאר לו חמץ במפעל, בחנות ואפילו בביתו והוא חס על ממונו ולא רוצה לשרוף את כל החמץ יכול הוא למכור את החמץ לגוי לפני פסח ואחרי פסח לקנות בחזרה את החמץ מהגוי.

* כיום נהוג שחותמים על שטר וממנים את הרב המקומי שיהיה השליח למכור את החמץ, והרב מעביר את השטר לרבנות הראשית שהיא זו שעושה את המכירה והקניה.

* כדי לא לעבור על איסור "בל יראה ובל ימצא", על חמץ הנשאר בבית, וכן כדי שחמץ זה יהי' מותר בשימוש אחר הפסח, מוכרים אותו לגוי, באמצעות רב.

* המכירה הינה מכירה לכל דבר ופרטיה ודיניה רבים.

* החמץ המכור צריך להיות סגור ומסומן בצורה בולטת, כך שלא תהיה אליו גישה בטעות במשך הפסח.

יד' בניסן - ערב חג הפסח

*** תפילת שחרית: משכימים להתפלל**

כדי שיספיקו לסיים את סעודת החמץ קודם זמן איסורו.

• תענית בכורות: הבכורים הן בכור לאב והן בכור לאם נוהגים להתענות ואפילו כהנים ולויים.

**התענית היא זכר לנס שנצלו ממכת בכורות במצרים .
ישנו מנהג, שבמקום להתענות משתתפים הבכורים בסעודת מצווה וכך אינם צריכים לצום.**

*** שריפת חמץ: את כל החמץ שלא נמכר לגוי
ובכלל זה עשרה הפתיתין צריכים לשרוף עד סוף השעה חמישית.
לאחר השריפה אומרים: "כל חמירא" ובו מבטלים את כל החמץ ,
שמצאנו ושלא מצאנו.**

בואו נעשה 'סדר'!

יד' ניסן - ליל הסדר (1)

***הדלקת הנרות: כל אישה ובת (בנות- בהתאם למנהג המשפחה) מ
את נרות החג. הברכות:**

1. "ברוך אתה....להדליק נר של יום טוב."
 2. "ברוך אתה.... שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה".
- כאשר חל ליל הסדר בערב שבת, מוסיפים:
3. "להדליק נר של שבת קודש".

*** בליל פסח לפני עשיית הסדר , מצווה לחלק לתינוקות קליות
ואגוזים . הסיבה לכך: כדי שיראו שינוי וישאלו:
"מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות".**

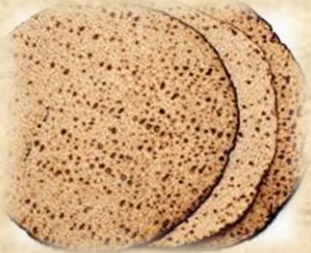

בואו נעשה 'סדר'!

יד' ניסן - ליל הסדר (2)

*** הקערה:** שלוש מצות המכוסות במפה, שעליה מניחים את ששת המינים המסמלים את השעבוד והגאולה.
- קערת הסדר "היא" ערכה "שמכילה את הפריטים עמם יתבצעו המצוות והמנהגים במשך ליל הסדר.
- נוהגים לסדר את הקערה בלילה כשחוזרים מביהכנ"ס לפני הקידוש.

*** המצות :**

מונחות בבסיס הקערה. שלוש המצות הן כנגד שלושת הסוגים בעמ"י: כהן, לוי וישראל. נוהגים להניח לפי הסדר: הראשון ישראל, ועליו הלוי ועליו הכהן.

בדוהר נאמר שהמצה נקראת בשם 'מאכל האמונה' ו'מאכל הרפואה', ולכן ישנה סגולה מיוחדת לאכילת מצה בפסח, שהיא מחדקת את האמונה ומרפאת את התחלואים בנפש.

ששת המינים שבקערה (1):

- על קערת הסדר מניחים מאכלים
המסמלים את השעבוד והגאולה.

את המינים שעל הקערה מסדרים על המפה
שעל המצות בצורה של שני סגולים ,
זה מתחת לזה ויניח עליהם שישה מאכלים
אלה בסדר הבא:

בסגול העליון : בצד ימין הזרוע, בצד שמאל
הביצה, תחתיהם באמצע המרור .
ובסגול התחתון : בצד ימין החרוסת, בצד שמאל
הכרפס, ושוב תחתיהם באמצע המרור.

ששת המינים שבקערה (2):

זרוע - נוהגים לקחת חלק מצוואר עוף וצולים על האש בערב יום טוב זכר לקרבן פסח שהיו מקריבים בזמן שבית המקדש היה קיים. חתיכת בשר זו מכונה בשם "זרוע" "על שם שהגאולה ממצרים הייתה ב'זרוע נטויה'.

ביצה - הביצה מבושלת עד שתתקשה והיא זכר לקרבן חגיגה שהיו מקריבים בחג הפסח בזמן שבית המקדש היה קיים. את הביצה מניחים בקערת הסדר כשהיא בקליפתה.

חרוסת - חרוסת עושים מתפוחים ואגסים מרוסקים, ואגוזים טחונים (יש הנוהגים להוסיף מרכיבים נוספים) החרוסת נאכלת זכר לטיט שהכינו אבותינו בשיעבוד מצרים.

כרפס - לכרפס נוהגים לקחת בצל (או תפוח אדמה). במילה 'כרפס' יש את המילים ס + פרכ. ס בגימטריה: 60 , כלומר, לזכר ששים ריבוא שעבדו עבודת פרך.

מרור - נוהגים לקחת חסה וחרת למרור ולכורך. המרור זכר למרירות ולקושי הגדול שסבלו אבותינו במצרים.

סימני הסדר:

קדש

ורחץ

כרפס

יחץ

מגיד

רחצה

מוציא מצה

מרור

כורך

שולחן עורך

צפון

ברך

הלל נרצה

ספירת העומר

במוצאי יו"ט ראשון של פסח, זאת אומרת,
ב-ט"ו ניסן בלילה מתחילים לספור ספירת העומר,
עד חג השבועות.

דיני ספירת העומר:

★ יספור בעמידה

- ★ שכח לספור בלילה יספור ביום שלמחרת בלי ברכה
וימשיך לספור בשאר הלילות עם ברכה.
- ★ שכח לספור בלילה וגם ביום, ימשיך לספור בשאר
הלילות בלי לומר את הברכה.

תפילות והוספות מיוחדות בחג הפסח:

★ הוספת 'יעלה ויבוא'
בתפילות שמו"ע ובברכת המזון.

★ אמירת 'הלל' בכל יום בתפילת שחרית.

★ תפילת מוסף ל- 3 רגלים.

הלכות 'חול המועד'

חול המועד אסור בקצת (בחלק) מלאכות ומותר

בקצתן (בחלקן), דהיינו (זאת אומרת):

כל מה שהוא לצורך אכילה בשביל חול

המועד או ליום טוב, וכן מלאכה בדבר האבד,

דהיינו שאם לא יעשנה

יבא לידי הפסד מותר לעשותה"

מוריד הטל

בתפילת מוסף של היום הראשון של חג הפסח,
מתחילים לבקש את ירידת הטל.
מתפילה זו מתחילים לומר: "מוריד הטל"
בברכת "מחיה המתים"
שבתפילת שמונה עשרה.
אומרים נוסח זה עד תפילת שחרית של שמחת תורה.

